

1. Úvod

Sledování pracovní neschopnosti patří ke statistickým úlohám s dlouhou tradicí. Dřívější měsíční (v červnu a prosinci pololetní) výkaz byl sice postupem času změněn na pololetní a ke konci 90. let minulého století dokonce na roční, avšak poptávka po datech tohoto typu si od roku 2001 vyžádala opětovné zavedení výkazů pololetních (Nem Úr 1-02).

Statistika pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz odráží ve svých datech několik různorodých oblastí, počínaje zdravotním stavem zaměstnanců, povahou a druhem pracovní činnosti přes zajištění bezpečnosti a hygieny práce až po ekonomické dopady v souvislosti s chybějícími práce neschopnými na pracovištích, čerpáním fondu nemocenského pojištění a zatěžováním systému zdravotní péče.

Při posuzování vývoje pracovní neschopnosti v dlouhodobém pohledu je třeba brát v úvahu změny dalších, často úzce souvisejících jevů. K nim se například řadí z oblasti demografie problém stárnutí populace (do vyšších věkových skupin produktivního věku, kde je předpoklad vyšší nemocnosti i obecně, postoupily silné populační ročníky ze 70. let), z oblasti ekonomické vývoj nezaměstnanosti (v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti je předpoklad nižší nemocnosti z důvodu obavy ze ztráty zaměstnání) a růst cen (při výrazně nižší nemocenské oproti příjmu je i nižší pracovní neschopnost), z oblasti technického vývoje nové bezpečnější technologie (pozitivní vliv na pracovní i mimopracovní úrazovost), z oblasti sociální postupné zvyšování hranice pro odchod do důchodu (opět vyšší věkové skupiny mají častější zdravotní problémy, většinou s pracovní činností nesouvisející), z oblasti legislativy nově zaváděná opatření (viz dále), z oblasti metodiky statistických dat zavedení dopočtů zjištěných výsledků a nových sledovaných ukazatelů.

Sběr statistických dat o pracovní neschopnosti se opírá v první řadě o znění zákona č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců ve znění p.p. (dále jen „zákon“), jehož nejnovější změny obsahuje následující přehled.

Změny v nemocenském pojištění od 1.1.2004 (Zákon č. 421/2003 Sb.):

- prodloužení rozhodného období pro zjišťování vyměřovacího základu pro výpočet dávek nemocenského pojištění z dosavadního kalendářního čtvrtletí na 12 kalendářních měsíců;
- snížení denního vyměřovacího základu pro výpočet nemocenských dávek a podpory při ošetřování člena rodiny během prvních 14 dnů pracovní neschopnosti u částky do 480 Kč ze 100% na 90%;
- pozastavení zvyšování redukčních hranic denního vyměřovacího základu a stanovení platnosti první redukční hranice ve výši 480 Kč a druhé redukční hranice ve výši 690 Kč až do konce roku 2005;
- snížení procentní sazby nemocenských dávek za první tři dny pracovní neschopnosti ze současných 50% na 25%;

Zavedení těchto opatření přineslo určité změny ve vývoji ukazatelů pracovní neschopnosti v roce 2004 (viz dále).